

Dr. sc. Zoran Pokrovac, izvanredni profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte, Frankfurt/M.
Rechtskundiger auf dem Gebiet des kroatischen Rechts

PRVIH DESET GODINA NJEMAČKO-HRVATSKIH PRAVNIČKIH SIMPOZIJA U SPLITU¹

UDK: 061.3:34 "1977/2007"

Primljeno: 01. 09. 2007.

Pregledni rad

Autor iznosi kronologiju ideje o održavanju hrvatsko-njemačkih pravničkih simpozija s temama važnima za pravničke profesije obiju zemalja, kojoj je bio inicijatorom u proljeće 1996., i njena ostvarenja tijekom prvih deset simpozija. Zahvaljujući ponajprije okolnosti da je ideja naišla na podršku zagrebačkog ureda Zaklade Friedrich Ebert (Bonn), moglo se krenuti u pripremu prvog simpozija. Udruživanjem Deutsch-Kroatische Juristenvereinigung e. V. (Njemačko-hrvatsko pravničko udruženje, registrirana udruga) iz Frankfurta na Majni i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, kao suorganizatora, od samog početka osigurana je i potrebna znanstvena i stručna podloga za održavanje simpozija na željenoj razini.

Ideja o hrvatsko-njemačkim pravničkim simpozijima polazila je od spoznaje da je 1990. godine započeta i do 1996. velikim djelom provedena reforma hrvatskog pravnog sustava dovela do značajne recepcije prava s njemačkog govornog područja, posebice prava SR Njemačke. Ali proces novog oblikovanja cjelokupnog pravnog sistema ne može biti zaključen donošenjem novih zakona, već zapravo time tek počinje. Stoga je nužna intenzivna razmjena iskustava između pravnika iz zemalja uključenih u proces recepcije, kako bi se omogućilo posredovanje potrebnog pravničkog i praktičnog know-how-a koji ide dalje od teksta zakona.

Od samog početka simpoziji nisu bili jednosmjerne ulice. Oni su značajno doprinijeli i da se raširi poznavanje hrvatskog suvremenog prava među pravnicima na njemačkom govornom području.

Autor ističe da su podrška i zahvalnost brojnih sudionika prvih simpozija opravdali priželjkivanja da se Split učini mjestom tradicionalnog okupljanja pravnika s njemačkog i hrvatskog govornog područja u posljednjem tjednu travnja svake godine. Stotine pravoznanstvenika, sudaca, odvjetnika, pravnika iz gospodarstva, poreznih savjetnika, revizora, javnih bilježnika, studenata prava itd. iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Njemačke, Slovenije i Hrvatske sudjelovalo je u dosadašnjim simpozijima. Od petoga simpozija nadalje svi su simpoziji redovito uključivati i EU-pravnu dimenziju tematizirane problematike.

Kako se prvih devet simpozija nisu samo bavili raznim aspektima transfera njemačkog i prava Europske unije u Hrvatsku, već su na izvjestan način i sami postali dio tog procesa, to je jubilarni, deseti simpozij posvećen upravo temi Transfer prava. Problemi transfera prava između EU, Hrvatske i Njemačke na području privatnog i javnog prava (Split, 27.-28. travnja 2006.), te ju je osvijetlio ne samo s općeg

¹ U ovom je tekstu, uz neznatne izmjene, preuzet veći dio autorova predgovora iz *37 Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* (urednik dvobroja Zoran Pokrovac), (2000) 1-2 (57-58), str. 1-275 (referati i diskusije sa znanstvenih simpozija Novo hrvatsko porezno pravo. Promišljanja o učincima oporezivanja primjenom zaštitne kamate u Hrvatskoj i Njemačkoj /2. hrvatsko-njemački pravnički simpozij, Split, 29.-30.4.1998./ i Novo hrvatsko stečajno i ovršno pravo u poredbi s njemačkim pravom /3. hrvatsko-njemački pravnički simpozij, Split, 29.-30.4.1999./). Kompletne programe, na hrvatskom i njemačkom, prvih deset simpozija, objavljujemo, kao priloge, iza izlaganja s Desetog simpozija.

teorijskopravnog stajališta i stajališta teorija pojedinih pravnih disciplina, već se bavio i iskustvom pojedinaca i institucija koje su u transferu prava imali odn. imaju veliku ulogu.

Ključne riječi: ooooo

Kada je potpisnik ovih redaka u proljeće 1996. godine nekolicini njemačkih i hrvatskih kolega – prakticirajućih pravnika i pravoznanstvenika - izložio ideju o održavanju hrvatsko-njemačkih² pravničkih simpozija s temama važnima za pravničke profesije obiju zemalja, uključujući i druge zemlje njemačkog govornog područja, reakcija je bila manje-više jednaka i brza: “Zaboravi!” Organizacijski, ponajprije financijski problemi, činili su se nepremostivi. No zahvaljujući ponajprije okolnosti da je ideja već od prve prezentacije naišla na razumijevanje i podršku zagrebačkog ureda Zaklade Friedrich Ebert (Bonn), osobito gospodina prof. dr. Nenada Zakoška, moglo se krenuti u pripremu prvog simpozija. Udruživanjem Deutsch-Kroatische Juristenvereinigung e. V. (*Njemačko-hrvatsko pravničko udruženje, registrirana udruga*) iz Frankfurta na Majni i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, kao suorganizatora, od samog početka osigurana je i potrebna znanstvena i stručna podloga za održavanje simpozija na željenoj razini.

Ideja o hrvatsko-njemačkim pravničkim simpozijima polazila je od spoznaje da je 1990. godine započeta i do 1996. velikim djelom provedena reforma hrvatskog pravnog sustava dovela do značajne recepcije prava s njemačkog govornog područja, posebice prava SR Njemačke. Ali proces novog oblikovanja cjelokupnog pravnog sistema ne može biti zaključen donošenjem novih zakona, već zapravo time tek počinje. Stoga je nužna intenzivna razmjena iskustava između pravnika iz zemalja uključenih u proces recepcije, kako bi se omogućilo posredovanje potrebnog pravničkog i praktičnog *know-how*-a koji ide dalje od teksta zakona.

Prvi, pionirski, posve entuzijastički organizirani simpozij (*Iskustvo i praktični problemi pri recepciji njemačkog prava u Hrvatskoj s posebnim osvrtom na pravo trgovačkih društva i radno pravo*) održan je, pod oznakom “seminar”, s četrdesetak sudionika, 8.-9. svibnja 1997. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Referenti su bili njemački i hrvatski pravoznanstvenici i pravnici-praktičari (sudci, odvjetnici, visoki upravni funkcionari, porezni savjetnici, revizori).³ Dio rezultata tog simpozija objavljen je u *Zborniku radova Pravnog fakulteta u Splitu* (god. 35, br. 3-4 (47-48), 1997).⁴ Uspjehu prvog simpozija odlučujuće su doprinijeli kolege prof. dr. sc. Dragan Bolanča (Pravni fakultet Sveučilišta u Split) i dr. Stefan Pürner (odvjetnik, Nürnberg). Potpisnik se, dakako, tada još nije usudio javno o tome govoriti da mu je ambicija zapravo stvoriti tradicionalno mjesto okupljanja hrvatskih i njemačkih pravnika. Ni tada, ni kasnije, nije bilo sličnog pokušaja, ni u Hrvatskoj, ni na njemačkom govornom području, pa je skromnost bila više nego preporučljiva.

² Od početka je “njemački” kako za mene, tako i sve druge suvoditelje, uvijek značilo “s njemačkog govornog područja”, dakle nije označavalo samo SR Njemačku, već i Austriju i Švicarsku, što, nažalost, nije moguće izraziti jednom jedinom kratkom oznakom.

³ Prikaz simpozija vidi u Zoran Pokrovac, “Erfahrung und Probleme bei der Rezeption deutschen Rechts in Kroatien”, *Ost-West-Contact*(Berlin) (1997) 7, str. 57-58.

⁴ *35 Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* (urednik Zoran Pokrovac), (1997) 3-4 (47-48).

Potpisniku je bilo poznato da ni puno veće, bogatije i moćnije udruge sličnoga tipa, čije binacionalno članstvo broji na stotine članova, nisu uspjele u sličnim naumima.

Referenti prvog simpozija bili su, kako na hrvatskoj, tako i na njemačkoj strani, pravoznanstvenici i iskusni praktičari (prije svega sudci i odvjetnici). Na programu su bila izlaganja o praksi primjene raznih njemačkih propisa koji su, u cijelosti ili djelomice, recipirani u Hrvatskoj, o izradi novih zakona i iskustvima i problemima hrvatskih pravnika u provedbi tih propisa. Referati i živa diskusija potvrdili su tezu da recepciju inozemnog prava treba promatrati u kontekstu recepcije jedne kulture, koja ne čini samo pravna kultura. Temelje za recepciju prava ne jamči samo preuzimanje tekstova pravnih propisa. Osim toga pri preuzimanju propisa pojedinih kompleksnih pravnih grana i podgrana - kao npr. prava društava - treba voditi računa da su oni često vrlo komplicirano utkani u druge pravne grane. Svi su referenti bili suglasni da svaka kodifikacija temeljem recepcije tek primjenom u sudstvu i pravnoj doktrini u zemlji-recipientu postaje pravo. Stoga redovito treba uzimati u obzir i sudsku praksu i pravnu doktrinu zemlje-izvora. Već je prvi simpozij pokazao da zemlja-recipient može otići dalje od zemlje-izvora. Sudionici su bili suglasni da je hrvatska cjelovita kodifikacija svih tipova društava u jednom zakoniku doprinijela preglednosti prava društava, što je prednost u odnosu na njemačko pravo, u kojem je pravo društava raspršeno u više zakona. Kao dobar primjer mogućnosti poboljšanja i daljnjeg razvitka recipiranoga prava odn. reimporta recipiranoga prava u njemački pravni sistem istaknuto je hrvatsko reguliranje predduštva u okvirima odjeljka o pravnoj sposobnosti društava. Time je jedan u njemačkom pravu društava zakonski neregulirani problem u Hrvatskoj jednoznačno riješen za sve tipove trgovačkih društava.

Dakle, od samog početka simpoziji nisu bili jednosmjerne ulice. Oni su značajno doprinijeli da se raširi poznavanje hrvatskog suvremenog prava među pravnicima na njemačkom govornom području. Uspostavljeni su brojni bilateralni kontakti, od kojih su neki rezultirali formalnim i neformalnim kooperacijama. Nekolicini mladim pravnikima kontakti sa simpozija su omogućili praksu u inozemstvu. Stoga ne čudi da je mogućnost uspostave kontakata uvijek od strane sudionika simpozija isticana kao jedna od važnijih kvaliteta simpozija. Osim toga može se reći da je već prvi simpozij udario temelje tradicije da u prvom planu stoje pitanja koja se odnose na pravnu praksu odn. pitanja koja postaje sve značajnija u privrednoj i pravnoj praksi.

Ohrabreni pozitivnim reakcijama pravoznanstvene i ostale jurističke javnosti u Njemačkoj i Hrvatskoj, već smo drugi simpozij (*Novo hrvatsko porezno pravo. Promišljanja o učincima oporezivanja primjenom zaštitne kamate u Hrvatskoj i Njemačkoj*, Split, 29.-30. travnja 1998.) pripremili ambicioznije. Broj se sudionika odmah skoro utrostručio i dosegao maksimalni broj od stotinjak, uvjetovan smještajnim kapacitetom dvorane, čije korištenje zahvaljujemo ljubaznosti našeg domaćina 2., 3., 4., 5. i 10. simpozija - HGK/Županijskoj gospodarskoj komori Split i podršci gospođe Jadranke Radovanić i gospođe Katje Buličić, na čemu i ovom prigodom najsrdačnije zahvaljujemo. Osim tadašnjim članovima Organizacionog odbora zahvalnost dugujemo i pok. gospodinu prof. dr. Ivi Borkoviću, tadašnjem dekanu Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, čija je podrška - već od prvoga - osigurala njemačko-hrvatskim pravničkim simpozijima stalno mjesto među

znanstvenim prioritetima Fakulteta, a potpisniku mogućnost, na pripremama simpozija raditi i u Njemačkoj. Jednako razumijevanje pokazao je i kasniji dekan, pok. gospodin prof. dr. Ivan Bilić, posebno se založivši i za službenu podršku Fakultetskog vijeća trećem kao i budućim simpozijima, na čemu mu dugujemo trajnu zahvalnost. Obojice se rado sjećamo i kao članova organizacijskog odbora i kao referenata i kao sudionika naših simpozija. Nažalost nas je u međuvremenu zauvijek napustio i gospodin prof. dr. Vjekoslav Šmid, koji nas je, kao nekadašnji urednik ovoga Zbornika, nesebično podržavao pri objavi izlaganja sa simpozija, zbog čega i njemu dugujemo zahvalnost. I kasniji dekani Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu – prof. dr. sc. Arsen Bačić, prof. dr. sc. Slavko Šimundić i prof. dr. sc. Dragan Bolanča – nastavili su tradiciju podržavanja simpozija.

U svezi teme drugog simpozija danas je – imajući u vidu proteklo vrijeme i neprestane zakonodavne promjene – već potrebno podsjetiti da su se političke rasprave o njemačkoj “velikoj poreznoj reformi” početkom 1998. godine definitivno nasukale. “Rupe” u javnim blagajnama u Njemačkoj bile su tako velike da odgovorni političari više nisu bili u stanju slijediti savjete eksperata za poboljšanje okvirnih gospodarskih uvjeta. Nemoćno se promatralo opadanje poreznih prihoda i nije se znalo kako začepiti “porezne rupe”. To se zbivalo usprkos općoj svijesti da se u Njemačkoj samo sniženjem tereta davanja i poreza može smanjiti tada vrlo visoku nezaposlenost te obnoviti natjecateljsku sposobnost Njemačke u međunarodnoj gospodarskoj utakmici. Hrvatska je pak, na temelju savjeta, među inim i njemačkih eksperata, koncipirala novo porezno pravo, koje je glede poreza na dohodak i dobit išlo novim, i u međunarodnim razmjerima dotad *jedinstvenim* putem. Simpozij se bavio, teorijski i praktično, učincima oporezivanja primjenom zaštitne kamate u Hrvatskoj. Dok u samoj Hrvatskoj novim poreznim pravom stvorene prednosti u međunarodnoj utakmici u praksi još nisu bile u punom opsegu uočene odnosno postale jasne, iz njemačke perspektive postavljalo se pitanje može li hrvatski primjer biti poticajan za tad još buduće odluke u Njemačkoj, do kojih je iz tadašnje perspektive u svakom slučaju trebalo doći nakon izbora za Bundestag u 1998. godini.

Uspjeh drugog simpozija te podrška i zahvalnost brojnih sudionika opravdali su priželjkivanja da se Split učini mjestom tradicionalnog okupljanja pravnik a njemačkog i hrvatskog govornog područja u posljednjem tjednu travnja svake godine. Brojnost prijava i za treći simpozij (*Novo hrvatsko stečajno i ovršno pravo u poredbi s njemačkim pravom*) potvrdila je ispravnost takvog razmišljanja. Stotinjak pravoznanstvenika, sudaca, odvjetnika, pravnik a iz gospodarstva, poreznih savjetnika, revizora, javnih bilježnika, studenata prava itd. iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Njemačke i Hrvatske sudjelovalo je u dvodnevnom simpoziju (29.-30. travnja 1999. godine). Organizacijsku potporu tom je prigodom dala i Udruga poslovnih žena Hrvatske “Krug”, posebice gospođa odvjetnica Diana Vranković (Zagreb). Sponzor je bila *HypoVereinsbank*, jedna od velikih njemačkih banaka, što je bio očiti znak da veliki strani investitori splitske simpozije doživljavaju kao okupljanje sa širokim odjekom.

Tema je bila i nažalost jest još uvijek veoma aktualna. Nelikvidnosti i neplaćanja u hrvatskom gospodarstvu i veliki broj nesolventnih i na plaćanje nesprenjih poduzeća velika su kušnja hrvatskog pravnog sustava. Hrvatski se je zakonodavac stoga, slično

kao i na području radnog prava i prava trgovačkih društava, snažno orijentirao na njemačku regulativu, pa hrvatsko stečajno i ovršno pravo u svojim temeljnim strukturama odgovaraju njemačkome. Na podlozi sličnih reguliranja pružala se stoga mogućnost intenzivne razmjene iskustava glede praktične provedbe i problema koji se iz toga nadaju. Sudionici su bili suglasni da sredstva stečajnog i ovršnog prava nisu pogodan instrumentarij uklanjanja strukturalnih slabosti hrvatskog gospodarstva. U okruženju visoke nezaposlenosti, neprozirne politike privatizacije i nezadovoljavajućeg rasta brutto-produkta, svaki je slučaj stečaja socijalno i politički brzantan. Stoga je naglašeno da hrvatski pravni propisi doduše odgovaraju međunarodnim standardima, ali to njemačke poslovne partnere ne oslobađa obveze u svojim poslovnim odnosima pravodobno se dovoljno osigurati. Upravo u tom pogledu hrvatsko pravo nudi sve vrste osiguranja koje su uobičajene i moguće i u Njemačkoj. I treći simpozij može se ocijeniti uspješnim, osobito ako se ima u vidu da je organizatorima, usprkos tadašnjoj kosovskoj krizi, uspjelo motivirati brojne njemačke referente i sudionike na dolazak u Split, te usprkos ponečijem strahu za osobnu sigurnost, na simpozij o važnoj temi za trgovinu i investicije privući visokougledni krug sudionika. I tada smo mogli podijeliti radovanje obostrano korisnoj razmjeni ideja.

Izlaganja i diskusije s drugog i trećeg simpoziju objavljeni su u cijelosti u 37 Zborniku radova Pravnog fakulteta u Splitu.⁵

Gospodin dr. Volker Haak, veleposlanik Savezne Republike Njemačke u Republici Hrvatskoj i tadašnji gradonačelnik Splita, gospodin prof. Ivica Škarić, iskazali su nam čast te bili pokrovitelji prva četiri simpozija, a gospodin župan splitsko-dalmatinski prof. dr. Branimir Lukšić prvih dvaju, našavši vremena, kad god je to bilo moguće, i za osobno obraćanje sudionicima simpozija i druženje s njima, za što im posebna hvala.

Već je tada zapaženo da jedan dio sudionika redovito sudjeluje na simpozijima, među njima i veći broj predstavnika inozemnih poslovnih partnera hrvatskih poduzeća. Kao i prethodnih godina došlo je do intenzivne razmjene njemačko-hrvatskih iskustava, pri čemu su obje strane javno izrazile zahvalnost organizatorima simpozija i nadu da će jedinstvena razmjena iskustava biti nastavljena i u budućnosti. I o trećem simpoziju objavljena su izvješća u gotovo svim hrvatskim dnevnim listovima i na nekoliko TV i radio-programa, uključujući i interviewe sa stranim i domaćim sudionicima, te objavljivanje dijelova referata. I te i narednih godina je zapažen i dobar odjek u SR Njemačkoj. Najave Simpozija objavljene su u petnaestak znanstvenih i stručnih pravnih časopisa u SR Njemačkoj, uključujući i najvažnije specijalizirane časopise koji se bave pravom Srednje i Istočne Europe, a objavljeno je i nekoliko izvješća o simpoziju.

Na četvrtom smo si simpoziju dopustili luksuz pozabaviti se vlastitom profesijom. Tema je bila *Izobrazba i praksa pravnika i notara u Hrvatskoj i Njemačkoj* (26.-28. travnja 2000.). Važnost teme i do tada već dosegnuti ugled simpozija, kako među

⁵ 37 Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu (urednik dvobroja Zoran Pokrovac), (2000) 1-2 (57-58), str. 1-275 (referati i diskusije sa znanstvenih simpozija *Novo hrvatsko porezno pravo. Promišljanja o učincima oporezivanja primjenom zaštite kamate u Hrvatskoj i Njemačkoj* /2. hrvatsko-njemački pravnički simpozij, Split, 29.-30.4.1998./ i *Novo hrvatsko stečajno i ovršno pravo u poredbi s njemačkim pravom* /3. hrvatsko-njemački pravnički simpozij, Split, 29.-30.4.1999./).

pravoznanstvenicima, tako i među pravicima praktičarima, potvrđuje i činjenica da smo pridobili i tri nova suorganizatora: Centar za njemačko, hrvatsko, europsko i komparativno pravo (Split/Berlin) (do sedmog simpozija)⁶, Hrvatsku odvjetničku komoru i Hrvatsku javnobilježničku komoru. Od tada traje i naša plodna suradnja s gospodinom prof. dr. sc. Jozom Čizmićem, kao suvoditeljem 4., 5., 6. i 7. simpozija. Financijsku i materijalnu su nam potporu dali HGK/Županijska gospodarska komora Split, Deutsche Stiftung für internationale rechtliche Zusammenarbeit, Bonn (Njemačka zaklada za međunarodnu pravnu suradnju /IRZ/) i Deutsche Notarinstitut (Würzburg /Njemački institut bilježnika/).

Hrvatska se tada već bila snažno približila Europskoj uniji. To je dovelo do brojnih zakonodavnih reformi, te uvjetovalo brojne promjene i za prakticirajuće pravnike i za pravnike u pravničkoj izobrazbi. Reforma jednog nekadašnjeg socijalističkoga pravnog sistema u pravcu tržišnoprivrednog i pravnodržavnoga pravnoga sistema i transfer znanja koji ju podržava i omogućava nisu mogli samo zakonodavnom akcijom. Njih moraju pratiti i organizacijske promjene i promjene u profesionalnom samorazumijevanju pojedinih pravničkih subprofesija, posebice odvjetnika i javnih bilježnika. Sudjelovanjem većeg broja pravnika-praktičara iz Njemačke i Hrvatske bilo je moguće raspraviti brojna pitanja iz profesionalne svakodnevnice i pravničkoga obrazovanja. Ovom posljednjem bio je posvećen, treći, dodatni dan simpozija, održan na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, kako bi na njemu mogao sudjelovati što veći broj studenata prava.

Peti se simpozij bavio temom *Pravne pretpostavke i posljedice eventualnog pristupanja Hrvatske Europskoj uniji* (Split, 26.-27. travnja 2001.).⁷ Pokrovitelji su bili dr. Gebhard Weiss, Veleposlanik Savezne Republike Njemačke u Republici Hrvatskoj i prof. Ivica Škarić, Gradonačelnik Splita. Sponzor je ponovo bila *HypoVereinsbank*, a kao suorganizator pridružila se Deutsche Stiftung für internationale rechtliche Zusammenarbeit, Bonn (Njemačka zaklada za međunarodnu pravnu suradnju /IRZ/) koja će ostati suorganizatorom i narednih simpozija. Materijalnu potporu dala nam je HGK/Županijska gospodarska komora Split.

Dobrovoljno harmoniziranje pojedinih grana hrvatskog prava s pravom Europske unije trajalo je već desetak godina. Hrvatska se od 2000. godine i politički ubrzano približavala Europskoj uniji. Ustavno načelo da ratificirano bilateralno i multilateralno pravo ima prednost pred hrvatskim nacionalnim pravom sve je snažnije utjecalo na internacionalizaciju pravne prakse i pravnog obrazovanja u Hrvatskoj. Pristupanje Europskoj uniji bilo je nezamislivo bez daljnjih brojnih usklađivanja hrvatskog

⁶ Osnivanje ove interuniverzitetske institucije (vidi http://www.intercentar.de/index.php?de_startseite) temeljem sporazuma između Freie Universität Berlin i njegova Osteuropa-Institut s jedne strane i Sveučilišta u Splitu i njegovog Pravnog fakulteta u zimskom semestru školske godine 1999/2000 baš u Splitu također je jedan od pokazatelja intenzivnosti hrvatsko-njemačkih veza na području pravoznanstva.

⁷ Kako je autor ovih redaka 2001. godine, također u Splitu, organizirao i jednokratni njemačko-hrvatski pravoznanstveni skup *Pravni izvori i pravne metode u Hrvatskoj i Njemačkoj* (13.-14. rujna 2001.), koji organizacijski nije bio izravno povezan s ostalim njemačko-hrvatskim pravničkim simpozijima, slobodni smo to ovdje napomenuti, a radi izbjegavanja nesporazuma. Međutim, pozitivna iskustva s toga skupa znatno su utjecalo na to da su njemačko-hrvatski pravnički simpoziji počevši od desetoga simpozija još više dobili na pravoznanstvenom karakteru.

nacionalnog prava s pravom Europske unije. Simpozij je omogućio dijalog istaknutih njemačkih i austrijskih pravnika, eksperata za europsko pravo, i hrvatskih pravnika, o bitnim *pravnim* temama za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji, te njemačkim pravnicima, posebice onima koje zanima hrvatsko pravo, dobiti važne informacije o stanju harmonizacije hrvatskog prava. Simpozij se obraćao ne samo pravnicima, već i poduzetnicima s njemačkog govornog područja koji posluju u Hrvatskoj i žele dobiti poblize informacije o hrvatskom pravu. Od petoga simpozija nadalje svi će simpoziji redovito uključivati i EU-pravnu dimenziju tematizirane problematike.

Šesti se simpozij bavio temom *Pravni aspekti financijskih usluga i usluga osiguranja u europskom kontekstu* (Split, 25. - 26. travnja 2002.). Pokroviteljstvo su preuzeli gospodin dr. Gebhard Weiss, Veleposlanik Savezne Republike Njemačke u Republici Hrvatskoj, gospodin prof. dr. Milan Ramljak, Veleposlanik Republike Hrvatske u Saveznoj Republici Njemačke i gospodin prof. dr. sc. Slobodan Beroš, Gradonačelnik Splita. Sponzor je bila *Splitska banka d.d.* Voditelji simpozija bili su gospodin prof. dr. sc. Jozo Čizmić, gospodin Christian Feketija (odvjetnik, Frankfurt/M.) i dr. Stefan Pürner (odvjetnik, Nürnberg).

Simpozij je polazio od toga da je moderna i zdrava privreda danas jedva zamisliva bez funkcionirajućeg financijskog i bankarskog sustava. To je u prvim godinama svoje neovisnosti morala iskusiti i Hrvatska. Nakon uspješnog saniranja većine banaka čini se da i u Hrvatskoj zaživljava trend da se platni promet među tržišnim sudionicima uglavnom obavlja bezgotovinski. Pravni okviri, u kojima se kreću davatelji financijskih usluga koji se bave financijskim transakcijama, postaju sve važniji. Ovo je spoznala i EU, koja se trudi donijeti jedinstvena pravila radi sigurnosti prekograničnih financijskih transakcija. Ovo će u budućnosti, tijekom harmonizacije hrvatskog i prava EU, biti važno i za hrvatskog zakonodavca. U osiguravanju privrednih rizika, kao i u dugoročnim ulaganjima kapitala, osiguravatelji oduvijek imaju važnu ulogu. Financijsko poslovanje danas se više ne može zamisliti bez davatelja financijskih usluga poput leasing-poduzeća, davatelja venture-kapitala ili factoring-poduzeća, koji uz banke obavljaju važne funkcije financiranja. Šesti je Simpozij bio namijenjen prvenstveno pravnicima koji se u svom svakodnevnom praktičnom radu bave raznim pravnim aspektima usluga u financijskom i osiguravajućem sektoru. Ali dobrodošli su bili i poduzetnici iz njemačkog govornog područja poslovno aktivni u Hrvatskoj, kao i hrvatski poduzetnici, koji su se htjeli informirati o na ovom području važećem hrvatskom i njemačkom pravu.

Sedmi simpozij bio je posvećen *Aktualnim tendencijama u radnom pravu Europske unije, Hrvatske i Njemačke* (Split, 24. - 25. travnja 2003.). Pokrovitelj je bio dr. Gebhardt Weiss, Veleposlanik Savezne Republike Njemačke u Republici Hrvatskoj. Simpozij je polazio od uvida da su i u Njemačkoj i u Hrvatskoj razni aspekti radnog prava otnedavno u žarištu političkih rasprava. Političari se nadaju u reformama radnog prava pronaći "čarobni štapić" za uklanjanje ili bar smanjivanje brojnih gospodarskih problema. Poslodavci i posloprimci po naravi stvari brane oprečne interese, što ne utječe samo na reformske sposobnosti politike, već i na sudsku primjenu prava koja, s jedne strane, mora voditi računa o mogućnostima i potrebama gospodarstva, ali i, s druge strane, o načelima socijalne pravne države, kakve su i

Hrvatska i Njemačka. Buduće reforme moraju u obje zemlje sve više voditi računa i o pravu Europske unije, što posebice dolazi do izražaja u Hrvatskoj. Radnopravni okviri postaju sve relevantniji za obje zemlje i s gledišta privlačnosti za strane investitore. Sve to, uz već poznatu činjenicu djelomične recepcije njemačkog radnog prava u Hrvatskoj, očigledno je činilo temu Simpozija kako politički, tako i gospodarstveno i pravno više nego aktualnom.

Tema osmoga simpozija bila je *Privatno i javno pravo nekretnina u pravu Europske unije, Hrvatske i Njemačke* (Split, 29.-30. travnja 2004.). Među suorganizatorima imali smo čast pozdraviti i novoga suorganizatora, Ministarstvo europskih integracija Republike Hrvatske, što je bio jedan od pokazatelja aktualnosti i važnosti tema simpozija. Uz gospodina dr. Gebhardta Weissa, Veleposlanika Savezne Republike Njemačke u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo europskih integracija Republike Hrvatske bilo je i pokrovitelj simpozija. U suvoditeljskim ulogama pridružili su nam se gospodin prof. dr. sc. Hrvoje Kačer i gospodin odvjetnik Michael Strunk (Worms).

Različiti veliki infrastrukturni i projekti obnove, posebice gradnja auto-cesta, državno poticana stanogradnja, stalno rastući interes stranaca za stjecanje nekretnina, brzo se razvijajuće gospodarstvo nekretnina i *leasing* nekretnina i mnogi drugi čimbenici dovode sve više široko pojmljeno pravo nekretnina u središte pozornosti hrvatskih pravnikâ. Pri tome se često nalaze pred zadaćom prilagođavanja tradicionalnih i poznatih pravnih oblika novim poslovnim idejama, posebice stranih investitora i /ili nositelja gradnje, pri čemu dosadašnji nedostatak iskustva često dovodi do nesigurnosti i rizika. I na njemačkom se govornom području pravo nekretnina nalazi u stalnoj mijeni. Poduzeća s tog područja aktivna u Hrvatskoj često na hrvatske odnose prenose vlastite pravne zamisli. Međutim njihova provedba i ostvarenje u Hrvatskoj traže usku suradnju stranih i hrvatskih pravnikâ. Često se ne radi samo o pukoj prilagodbi stranih praksi, već o stvaralačkom korištenju oblikovnih mogućnosti koje rezultiraju iz sličnih, a ipak različitih pravnih sustava i tradicija; a sve to još imajući u vidu u napredujuće harmoniziranje nacionalnih prava s pravom Europske unije. Ovi i drugi aspekti privatnog i javnog prava nekretnina u hrvatskom i njemačkom, te EU-pravu nekretnina bili su u središtu pozornosti Simpozija, a o njima su, kao i ranijih godina, raspravljali i pravni znanstvenici i pravnici praktičari.

Deveti je simpozij bio posvećen jednoj relativno zanemarenoj temi među hrvatskim pravnicima: *Pravo tržišnog natjecanja i javne nabave u Europskoj uniji, Hrvatskoj i Njemačkoj* (28.-29. travnja 2005.). U suvoditeljstvu simpozija pridružio nam se gospodin prof. dr. sc. Damir Aviani. S devetim simpozijem nažalost je okončana devetogodišnja plodna suradnja s upravom Deutsch-Kroatische Juristenvereinigung e. V. (*Njemačko-hrvatsko pravničko udruženje, registrirana udruga*) iz Frankfurta na Majni, što brojne članove udruženja nije spriječilo da nastave tradicionalno sudjelovanje na simpozijima. Svim članovima uprave Deutsch-Kroatische Juristenvereinigung e. V. i ostalim članovima udruženja, koji su na razne, ovdje teško pojedinačno pobrojive načine, pridonijeli uspjehu prvih osam simpozija zahvaljujemo za višegodišnju ili jednokratnu suradnju. Riskirajući da ponekoga zaboravimo poimence spomenuti posebice zahvaljujemo odvjetnicima gospodinu dr. Stefanu Pürneru (Nürnberg), gospodinu Christianu Feketiji (Frankfurt/M.), gospodinu

Eduardu Bischofu (Köln), gospodinu Ranku Pezi (Köln), gospodinu Michaelu Strunku (Worms) i odvjetnici gospođi dr. Ivani Mikešić (Frankfurt/M.). Organizacijski doprinos *Deutsch-Kroatische Juristenvereinigung e. V.* najvećim je djelom pao na leđa gospodina dr. Stefana Pürnera.

Kako se prvih devet simpozija nisu samo bavili raznim aspektima transfera njemačkog i prava Europske unije u Hrvatsku, već su na izvjestan način i sami postali dio tog procesa, to smo naš jubilarni, deseti simpozij posvetili upravo temi *Transfer prava. Problemi transfera prava između EU, Hrvatske i Njemačke na području privatnog i javnog prava* (Split, 27.-28. travnja 2006.), te je osvijetliti ne samo s općeg teorijskopravnog stajališta i stajališta teorija pojedinih pravnih disciplina, već se pozabavili i iskustvom pojedinaca i institucija koje su u transferu prava imali odn. imaju veliku ulogu. Pokrovitelj nam je bio gospodin Juergen A. R. Staks, Veleposlanik Savezne Republike Njemačke u Republici Hrvatskoj, a u suvoditeljstvu nam se još jednom pridružio gospodin prof. dr. sc. Dragan Bolanča.

U organizacijskom i tematskom osloncu na deseti simpozij održana je 29. travnja 2006. na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu i jednodnevna konferencija *Pravno-didaktički transfer*, koju je inicirao kolega dr. phil. habil. Ivan Glaser (Bielefeld/Zagreb), a njegovom pozivu su se pridružili prof. dr. Edin Šarčević (Leipzig) i potpisnik ovih redaka. Organizatori su bili Njemačka zaklada za međunarodnu pravnu suradnju (Bonn) i Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu. Konferencija je poslužila razmjeni mišljenja o njemačkom obrazovanju pravnika u čijem se centru nalazi metodika obrade slučajeva i razmatranju prednosti analize konkretnih slučajeva u obrazovanju budućih pravnika i njejoj vezi sa samostalnim radom, sa izoštravanjem pravne argumentacije i senzibiliziranjem za pravno postavljanje i rješavanje problema.

* * *

Brojne su osobe, a njihova je brojnost jedini razlog što sve poimence ovdje ne mogu biti spomenute, na razne načine pomogle održavanje dosadašnjih simpozija te im organizatori duguju trajnu zahvalnost. U ime organizatora i osobno izražavam posebnu zahvalnost voditeljima zagrebačkog ureda Friedrich-Ebert-Stiftung (Bonn) gospodinu dr. Rüdigeru Pintaru i gospodinu Mirku Hempelu, zatim gospodinu Matthiasu Weckerlingu, direktoru Njemačke zaklada za međunarodnu pravnu suradnju e.V. (IRZ, Bonn) i njegovoj suradnici, voditeljici projekata, gospođi Petri Fortuna. Zahvaljujemo i gospođi prof. dr. sc. Sofiji Marušić, gospođi prof. dr. sc. Silviji Petrić, gospodinu prof. dr. sc. Mihajlu Diki, gospodinu prof. dr. Manfredu Roseu, gospodinu prof. dr. sc. Ivanu Padjenu, te gospođi odvjetnicima Zoranu Ivišu, dr. Matthiasu Schüppenu i Pavlu Škari za brojne znanstvene i stručne savjete i pomoć u organizaciji.

Societet odvjetnika, poreznih savjetnika i revizora *Haarmann, Hemmelrath & Partner* je putem svog frankfurtskog ureda potpisniku od 1997. do 2004. omogućio nesmetani rad i odgovarajuće kadrovske i tehničke uvjete za organizacije simpozija. Raniji partner tog societeta, gospodin dr. Joachim Borggräfe, odvjetnik iz Frankfurta, osobno je iskazao nesebičan trud i uložio svoj ugled za pridobivanje uglednih njemačkih referenata, posebice pri realizaciji drugog simpozija, te nekoliko godina bio

stalni pouzdani sugovornik u svezi koncepcijskih problema. Zahvaljujući i njegovu trudu bilo je moguće objavljivanje referata i rasprava s drugoga simpozija. Desna ruka su mi u Frankfurtu bile gospođa dipl. prevoditelj Dina Golubović i gospođa Željana Vuletić, moje nekadašnje tajnice u *Haarmann, Hemmelrath & Partner*. U zagrebačkom uredu Friedrich-Ebert-Stiftung uvijek se moglo pouzdati u gospođu Tjanu Defar i gospođu Ružicu Milardović, a desna ruka u Splitu već godinama, od prvog simpozija, mi je gospođica javnobilježnička savjetnica Kornelija Valjan, inače i suradnica Centra za njemačko, hrvatsko i europsko pravo i pravnu usporedbu (Split/Berlin).

Težak zadatak simultanoga prevođenja zahtjevnih znanstvenih i stručnih izlaganja i diskusija maestralno su obavljale prevoditeljice gospođa Sonja Đerasimović, gospođa Irena Marković i gospođa Anita Rogošić i uvijek pobirale više nego zasluženi aplauz sudionika svih dosadašnjih simpozija. Hvala im još jednom.

Brojni su referenti dosadašnjih simpozija osobno ili uz podršku institucija u kojima rade olakšali naše financijske probleme (su)financirajući sami svoje sudjelovanje. Zahvaljujemo im još jednom.

* * *

Vjerujući i dalje u budućnost njemačko-hrvatskih pravničkih simpozija, predajemo javnosti na kritički sud dio rezultata desetoga simpozija kao mali doprinos učvršćenju i jačanju njemačko-hrvatskih, posebice pravničkih odnosa. Referati desetoga simpozija *Transfer prava. Problemi transfera prava između EU, Hrvatske i Njemačke na području privatnog i javnog prava* (Split, 27.-28. travnja 2006.) ovdje se objavljuju u izvornom obliku, uz neznatne naknadne redaktorske zahvate autora i/ili potpisnika ovih redova, a prema redosljedju izlaganja. Nekoliko referenata nažalost nije dostavilo tekstove svojih izlaganja. Isto važi i za referate popratne konferencije *Pravno-didaktički transfer* (Split, 29. travnja 2006.).

FIRST TEN YEARS OF GERMAN-CROATIAN LEGAL SYMPOSIUMS IN SPLIT

The author presents the chronology of the idea of holding of the Croatian-German legal symposiums with important topics for legal professions of both countries. This was initiated in the Spring of 1996 and has been developed over the first 10 symposiums. Thanks to, first of all, the idea being supported by the Zagreb office of the *Friedrich Ebert Foundation* (Bonn), it was possible to start preparing the first symposium. From the very beginning, the collaboration between the *Deutsch-Kroatische Juristenvereinigung* (German-Croatian legal society, registered association) from Frankfurt on Main and the *Faculty of Law of the University of Split* as co-organiser, secured the necessary scientific and expert foundations for holding symposiums at the desired level.

The idea of the Croatian-German legal symposium emerged from the realisation that from 1990 to 1996 the reforms to Croatian legal system had brought about an important reception of law from the German speaking region, particularly of law from the Federal Republic of Germany. However, the process of the new shaping of the entire legal system cannot be complete by the introduction of new laws but rather, it has thereby just begun. Therefore, intensive exchange of experience among lawyers from countries included in the process of reception is necessary to make possible the mediation of necessary legal and practical know-how which goes beyond the wording of law.

From the beginning, the symposiums were not one-way streets. They considerably contributed to spreading knowledge of the contemporary Croatian legal system among German speaking lawyers.

The author emphasises that the support and gratefulness of the numerous participants of the first symposiums have justified the desire that Split be the place for the traditional gathering of German and Croatian speaking lawyers in the last week of April every year. Hundreds of legal experts, judges, lawyers, business lawyers, taxation advisors, auditors, notaries, students of law and so on from Austria, Bosnia and Herzegovina, Germany, Slovenia and Croatia have participated in the symposiums up to date. From the fifth symposium onwards, all the symposiums have regularly included the EU legal dimension of the problem area topic.

At the first 10 symposiums have not simply dealt with various aspects of the transfer of German and European Union Law in Croatia, but rather have already in some way *themselves* become a part of that process, the jubilee tenth symposium is actually dedicated to the topic, *Transfer of Law. Problems of the transfer of law between the EU, Croatia and Germany in the area of private and public law* (Split, 27-28. April 2006.). It has enlightened this topic, not only from general theoretical legal viewpoints and theoretical viewpoints of certain legal disciplines but rather has dealt with the experiences of individuals and of institutions which, in the transfer of law had, that is, have an important role.